

Mikroskopinis ir makroskopinis sudėtingų sistemų modeliavimas

Aleksejus Kononovicius, Vygintas Gontis

Vilniaus universitetas, Teorinės fizikos ir astronomijos institutas
aleksejus.kononovicius@gmail.com

2013-06-11

Kodėl du lygmenys?

Makroskopiniai modeliai

yra fenomenologiniai (ODE, SDE, ...). Juos dažniausiai kuriame turimų duomenų pagrindu, tad jie atkuria, tai ką stebime duomenyse.

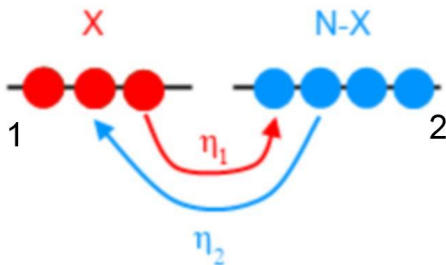
Mikroskopiniai modeliai

yra sąveikų tarp elementų modeliai (ABM, tinklai, ...). Į juos mes dedame savo suvokimą apie sistemą.

Tik sklandus perėjimas

nuo vieno aprašymo prie kito leidžia pilnai ir užtikrintai suprasti ir valdyti sudėtingas sistemas. O ypač sudėtingas socio-ekonominės sistemas.

Elementari dviejų būsenų sistema

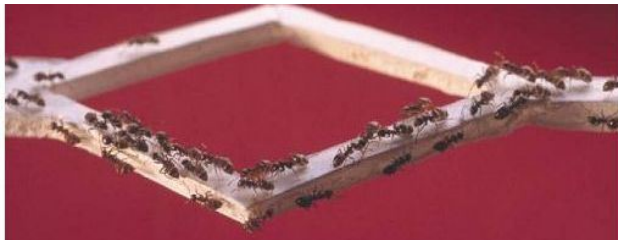
Jei $\eta_1 = \text{const}$ ir $\eta_2 = \text{const}$, tai sistema pasiekia pusiausvyrą:

$$X\eta_1 = (N - X)\eta_2 \quad \Rightarrow \quad X = \frac{N\eta_2}{\eta_1 + \eta_2}.$$

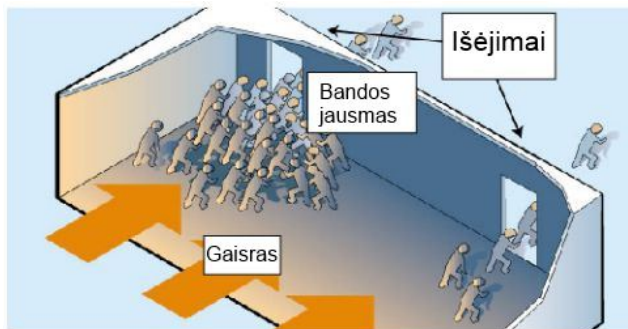
O jei $\eta_1 = f(X, N)$ ir $\eta_2 = g(X, N)$?

Sociali elgsena - bandos jausmas

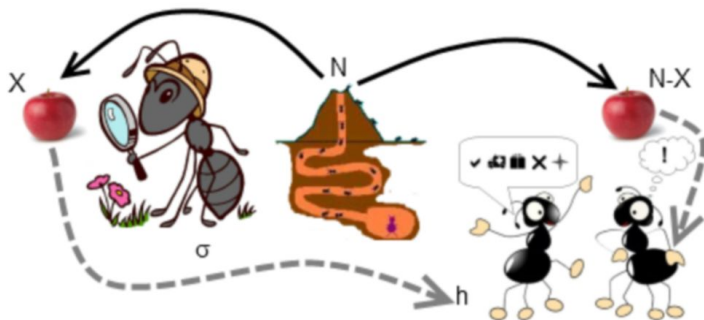
KOLONIJA

MAISTAS

Agentų bandos jausmo modelis

Kiekviena skruzdė (=agentas) kiekvienu laiko žingsniu gali pakeisti naudojamą maisto šaltinį (=būseną) su tikimybėmis:

$$\eta_2 = \sigma_1 + hX, \quad \eta_1 = \sigma_2 + h(N - X).$$

Pasinaudoję vieno žingsnio procesų formalizmu

(vieno žingsnio tikimybės $\rightarrow$ pagrindinė kinetinė lygtis $\rightarrow$ Fokero-Planko lygtis $\rightarrow$ SDE) galime išvesti makroskopinį modelį:

$$dx = [(1-x)\eta_2 - x\eta_1] dt + \sqrt{\frac{(1-x)\eta_2 + x\eta_1}{N}} dW.$$

Anksčiau aptartu atveju gauname:

$$dx = [(1-x)\sigma_1 - x\sigma_2] dt + \sqrt{2hx(1-x)} dW.$$

Svarbu pastebėti, kad čia $x = X/N$.

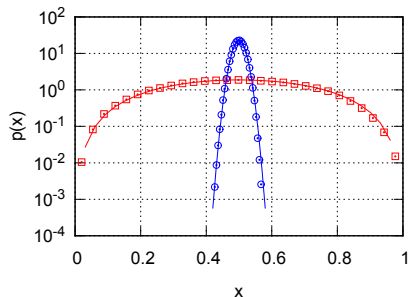
Globalios ir lokalios sąveikos

Bandos jausmo įtaka

Bandos jausmo modelį galima formuluoti dviem būdais:

$$\eta_2 = \sigma_1 + hX, \quad \eta_1 = \sigma_2 + h(N - X), \quad (\text{raudona})$$

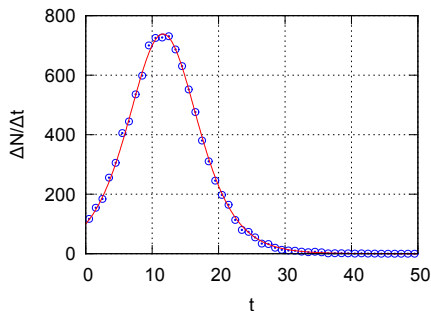
$$\eta_2 = \sigma_1 + \frac{h}{N}X, \quad \eta_1 = \sigma_2 + \frac{h}{N}(N - X). \quad (\text{mėlyna})$$

1 pav. Sąveikų globalumo įtaka.

Bass'o difuzijos modelis:

$$\eta_2 = \sigma + \frac{h}{N}X, \quad \eta_1 = 0, \quad \Rightarrow \quad dX = (N - X) \left(\sigma + \frac{h}{N}X \right) dt.$$

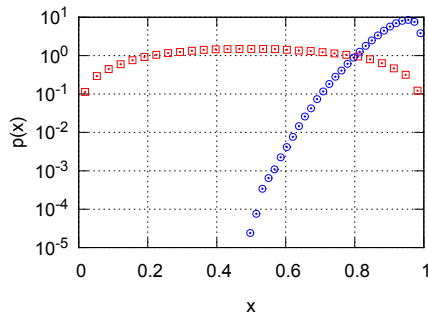

2 pav. Agentų modelis (apskritimai) ir Bass'o kreivė (kreivė).

Papildykime agentų bandos jausmo modelį valdomais agentais:

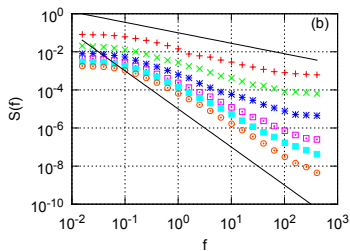
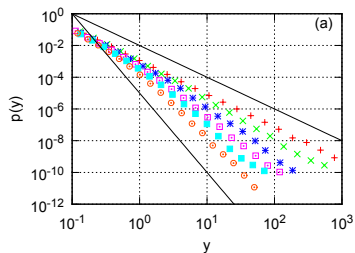
$$\eta_2 = \sigma_1 + h(M + X), \quad \eta_1 = \sigma_2 + h(N - X).$$

3 pav. Sistema ($N = 1000$) be valdomų agentų, $M = 0$, (red) ir su maža dalimi valdomų agentų, $M = 20$, (blue).

Makroskopinis modelis moduliuojančiai gražai, $y = x/(1 - x)$:

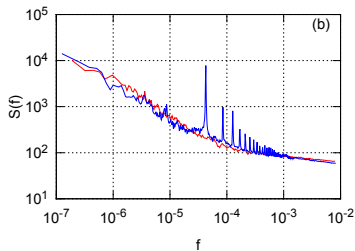
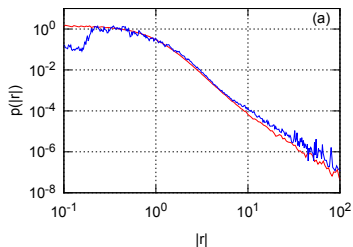
$$dy = [\varepsilon_1 + (2 - \varepsilon_2)y^{1+\alpha}] (1 + y)dt_s + \sqrt{2y^{1+\alpha}}(1 + y)dW_s.$$

4 pav. Gaunamų tikimybės tankio (a) ir spektrinio tankio (b) polinkių įvairovė: $2 < \lambda < 5$, $0.5 < \beta < 2$.

Sudėtingą modelį absoliučiai gražai sudaro

dvi stochastinės diferencialinės lygtys x ir ξ atžvilgiu, bei išorinis triukšmas.

5 pav. Empirinės (mėlynai) ir modelinės (raudonai) absoliučios gražos statistinių savybių palyginimas: tikimybės tankis (a) ir spektrinis tankis (b).

Ačiū už dėmesį!

<http://mokslasplius.lt/rizikos-fizika/>